

ZAANS SCHOON, JUIST VOOR U !

Het landschap dat we in de Zaanstreek aantreffen kunnen we het beste karakteriseren als een moerassig laagveengebied, met een aantal „droogmakerijen”; polders, die vroeger als wat grotere meren deel uitmaakten van dit gebied en zich er door hun omvang voor leenden om drooggemaakt te worden. Een aantal kleinere plassen is dit lot uit economische overwegingen bespaard gebleven. Uit landschappelijk oogpunt bezien is vrijwel het gehele gebied buitengewoon aantrekkelijk door zijn afwisseling, die de bezoeker telkens weer voor aangename verrassingen plaatst. Tal van dorpen, meestal in lintbebouwing, met een bevolking die zijn woonplaats terecht als de mooiste ter wereld beschouwt, bieden steeds een ander uitzicht op het wijde land.

Als U zin, tijd en toestemming heeft, is het zelfs mogelijk dat U voor nog grotere verrassingen geplaatst wordt als U letterlijk „wat dieper gaat graven”. Er zijn de laatste jaren namelijk een aantal bijzondere interessante archeologische vondsten gedaan in de omgeving van Krommenie en Assendelft.

Bloemen en planten

Het is ook een uniek landschap. De vegetatie heeft het karakter van een brak-water-veengebied en dit karakter is in belangrijke delen van de Zaanstreek bewaard gebleven op een wijze, die zijn weerga niet heeft in de gehele wereld. Daar komen dan ook tal van planten voor die zeldzaam tot uiterst zeldzaam zijn! Het is onmogelijk om in enkele zinnen te beschrijven, welke bloemen en planten er zoal te zien zijn.

Langs de in cultuur gebrachte en beweide gebieden is de vegetatie geheel anders, maar hierdoor is een afwisseling in landschappelijk opzicht bereikt, die de aantrekkelijkheid eigenlijk alleen maar verhoogt.

Het insektenleven, dat nu eenmaal ten nauwste met het plantenleven verbonden is, vertoont een even grote verscheidenheid.

In delen van de Zaanstreek is de cyclus van water via laagveen tot hoogveen met alle daartussen liggende fasen nog waar te nemen, met de gehele plantengemeenschap die daarbij betrokken is. De niet als weiland in gebruik zijnde gebieden zijn begroeid met veenmosrijke rietvelden, waartussen o.a. tal van orchideeën, ook het vleesetende plantje, de zonnedauw, komt op tal van plaatsen voor. Op plaatsen waar de hoogveenvorming al enige vordering heeft gemaakt vinden we zowaar kraaiheide.

De belangstellende waarnemer zal er verstandig aan doen een goede floragids mee te nemen, om des te meer te kunnen genieten van wat de natuur hem of haar zomaar biedt.

Vogels

Het lijkt wel alsof de vogels niet bij de planten willen achterblijven. Recente onderzoekingen hebben uitgewezen, dat de Zaanstreek per hectare broedgebied het dichtstbevolkte vogelgebied van geheel Europa is. In de verschillende jaargetijden is er ook een grote verscheidenheid; 's zomers zijn het de broedvogels, in het najaar de doortrekkers en 's winters de wintergasten, waaronder zeer zeldzame soorten, die in ongelooflijke grote hoeveelheden de polders en plassen bevolken. Door de grote verscheidenheid kunnen we slechts terloops aanstippen van welke vogels we kunnen genieten.

In de gehele Zaanstreek treffen we de typische weidevogels: kievit, grutto, tureluur en scholekster in grote aantallen aan. Voorts zeer veel eenden, waaronder niet alleen wilde eend en slobbeend, maar ook kuifeend en tafeleend. Ook fuut en dodaars (de laatste voornamelijk in het zuidelijk deel) zijn regelmatig te zien. In het riet vele soorten rietvogels. Al deze soorten zijn broedvogels, waarvan tot nu toe met zekerheid het broeden van ca. 40 soorten is vastgesteld.

Zeer belangrijk is de Zaanstreek als fourageergebied, ook ná de broedtijd. Speciaal „De Reef” en de Enge Wormer zijn plaatsen waar vele soorten vogels hun kostje komen halen. Het is ook geen uitzondering b.v. de zo zeldzame lepelaar aan te treffen. De lepelaar die regelmatig grote afstanden aflegt naar de Zaanstreek om te fourageren. In de trektijd is het aantal vogels nog groter; behalve de nog achtergebleven broedvogels komen daar nog o.a. smienten en wintertalingen, goudplevieren, wulpen en vele andere bij.

Natuurbescherming

Er zijn een aantal verenigingen, die zich bezighouden met het aankopen van terreinen in de Zaanstreek om teneinde te voorkomen, dat deze verloren zullen gaan.

Wij noemen in dit verband: de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, de Stichting Het Noordhollands Landschap, de Nederl. Vereniging tot Bescherming van Vogels, terwijl ook aan Staatsbosbeheer een taak is toebedeeld.

Boottochten

Door samenwerking van de Vogelbeschermingswacht „Zaanstreek” met de Zaanse V.V.V. zullen er ook in 1968 weer een aantal tochten met rondvaartboten worden georganiseerd, alsmede een aantal tochten met een boerenplaat.

Inlichtingen hierover kan men bij de V.V.V. inwinnen (tel. 02980 - 6 22 21).

Rondvaarten:

Wormer- en Jisperveld, vertrek van „De Jonge Prins” te Wormerveer op 13, 20, 27 april en 25 mei.

Westzijderveld, vertrek van „De Jonge Prins” te Wormerveer op 4, 11 en 18 mei. Beide tochten 2 x per dag.

Boerenplattochten door het weidevogelreservaat „De Reef” te Westzaan. Vertrek vanaf Molenaars Kindermeelfabriek te Westzaan op 28, 30 april en 5 mei.

Excursies

De Vogelbeschermingswacht „Zaanstreek” organiseert wandeltochten langs „De

(Lees verder op blz. 535)

ZAANS SCHOON, JUIST VOOR U!

(Vervolg van blz. 508)

Reef" op 22, 23 en 24 mei. Vertrekpunt van Molenaars Kindermeelfabriek te Westzaan 's avonds om 7.15 uur. Tevens worden fietstochten door de Wijde Wormer en Enge-Wormer georganiseerd op 20 en 21 mei. Vertrekpunt van de Zaanse Schans te Zaandam ('s avonds om 7.15 uur).

Roeibootverhuur

Vele gebieden kunnen het beste bezocht worden per roeiboot. Op onderstaande adressen zijn hiervoor boten te huur.

Wormer en Jisperveld:

Café „De Lepelaar”, Dorpsstraat Jisp, tel. 02982 - 13 85; J. Kwadijk, Weiver 27, Jisp; G. R. Molenkamp, Dorpsstraat 5, Wormer; A. Rem, Dorpsstraat 231, Wormer, tel. 02982 - 12 03; H. Stam, Dorpsstraat 417, Wormer, tel. 02982 - 12 95; v. Liempt, Veerdijk 109 (Poelsluis aan het Zwet), tel. 02980 - 8 17 83.

Oostzijderveld:

Stationskoffiehuis A. E. Brom, Stationsstraat 2, Oostzaan, tel. 02984 - 6 80; Jachtwerf „De Hippert”, Weerpad 2, Zaandam, tel. 02980 - 6 34 62.

Westzijderveld en „De Reef”:

Scheepswerf Segveld, Westzijderveld (bij spoorwegovergang Hoornse lijn) tel. 02980 - 6 65 24; A. v. d. Veen, Nassaustraat 33, Zaandam, tel. 02980 - 6 55 52; Café De Viersprong, Welver 9, Westzaan, tel. 02980 - 8 22 91.

Ilperveld:

Jachthaven Robinson, Dorpsstraat 6, Landsmeer, tel. 02908 - 13 46; Jachtwerf Triton, Noordeinde 86 a, Landsmeer, tel. 02908 - 17 88.

Fietstochten

Bijzonder mooie fietstochten kan men maken door het Zaanse polderland. Een aantal tochten per fiets en een paar wandeltochten worden hieronder gegeven.

De Reef-Nauerna

Vertrekpunt Molenaars Kindermeelfabrieken te Westzaan, in zuidelijke richting over het sluisje langs de Nauernasche Vaart en De Reef, het weidevogelreservaat. Dit is een bijzondere tocht waar men op gemakkelijke wijze de weidevogels vanaf het dijkje met een verrekijker kan waarnemen. Ook de kemp-haantjes zal men kunnen ontdekken op hun stoeiplaats. In het meertje dat men onderweg vlak langs de dijk tegenkomt, zal men zwarte sterns, futen, waterhoentjes en meerkoeten zien en, misschien: de roerdomp, die zijn terrein in het zuidelijk gedeelte heeft. Ook hazen zullen niet aan de aandacht ontgaan.

Aan het einde van het paadje komt men op de Westzanerdijk bij Nauerna, waar men rechtsaf de sluis over kan, de dijk langs en even na de bebouwing rechtsaf, dan komt men op de Zaandammerweg. Via deze weg, die de Provinciale weg Westzaan-Buitenhuizen kruist, bereikt men Assendelft, waar rechtsaf wordt geslagen richting Krommenie. Na dit heerlijke tochtje door Assendelft, met wegsloot en bruggetjes, wordt de spoorwegovergang overgestoken en langs het fietspad rechtsaf naar de Nauernasche vaart. De brug over en dan rechtsaf door het nieuwe fietstunneltje onder de spoorlijn door naar Westzaan door de Middel.

Ook kan men vanaf de Westzanerdijk te Nauerna, de dijk oversteken en langs het Noordzeekanaal fietsen, dan komt men uiteindelijk bij de Overtoom van Westzaan weer op de Westzanerdijk. Dan even links en meteen weer rechtsaf

Westzaan in, zodat men gelijk de voorgaande route weer vrijwel bij het beginpunt aankomt.

Wormer-Spijkerboor-Knollendam

Van de Zaanbrug te Wormerveer naar Wormer. Aan het eind van de Nieuwe-weg rechtsaf de Dorpsstraat in de richting Jisp. Aan het eind van het Oost-eind buigt de weg naar links en heeft men aan zijn rechterhand een prachtig uitzicht over de Zuider Ganssloot en het Jisperveld. Mogelijk kan men hier de lepelaar, enkele snippen en wat eendensoorten bekijken. Verder volgt men de weg naar Jisp, waar men bij de brug voor het café „De Lepelaar” links een prachtig uitzicht heeft over het Zwet. Van deze plaats kan men een roeibootje huren om een roeitocht te maken door dit bijzondere weidevogelgebied. Dit is bekend om zijn oorspronkelijke en bijzondere plantengroei (natuurmonument „De Baanakkers”), stoeiplaatsen van kemphanen, aanwezigheid van lepelaars en watersnippen. Tevens zeer veel andere soorten water- en weidevogels.

Wanneer men het dorpje Jisp verder doorfietst en het prachtige raadhuis heeft bewonderd, krijgt men na de bebouwing links en rechts van de weg het Wormer- en Jisperveld. Hier kan men plotseling een reiger aan de kant van de sloot aantreffen. Deze reigers hebben hun broedplaatsen in de Beemster en komen graag hun kostje ophalen in het Zaanse polderland. Ongeveer een km na de brug die men overgaat na Jisp houdt het Jisperveld aan de rechterhand op en rijdt men langs de Ringsloot van de Wijde Wormer. Allerlei soorten weidevogels zal men op deze route kunnen aantreffen. Aangekomen bij Neck gaat men niet de brug over aan de rechterkant, maar men houdt links aan. Dan komt men bij het Noordhollands kanaal. Daar linksaf langs de Neckermolen. Deze watermolen bemaalt de polder Wormer-Jisp en Neck en is, wanneer dat nodig is in bedrijf. Wanneer men de weg langs het kanaal helemaal afrijdt komt men tenslotte bij Spijkerboor, waar het Noordhollands kanaal, de Beemster Ringvaart en de Knollendammer Vaart elkaar kruisen. Bij Spijkerboor gaat men linksaf naar Oost-Knollendam, dus niet de brug over. Links heeft men dus nog steeds de Wormer- en Jisperpolder en aan de rechterkant de Knollendammer Vaart, met daar achter de Starnmeerpolder.

Wanneer men het pittoreske dorpje Oost-Knollendam heeft verlaten bestaat er voor de echte wandelaars een mogelijkheid om een wandeling te maken om de polder Schaalsmeer. Dit is een kleine polder, beginnende bij het kerkhof van Knollendam en uitkomende bij Weromeri.

Wanneer men weer verder gaat langs de Zaan, komt men weer bij het beginpunt: de Zaanbrug.

Kalverpolder-Engewormer

Beginpunt: Julianabrug Zaandijk. Van de brug over het fietspad richting Purmerend. Links heeft men dan de Zaanse Schans, met de veelomstreden Kalverpolder met het bijzondere „pittoreske” lyceum, terwijl aan de rechterkant de buurtschap Haalderbroek ligt. Voor de brug bij Het Heerenhuis gaat

men linksaf naar beneden en volgt het smalle paadje aan de westkant van de ringsloot naar de „Amerikaanse” watermolen. Ongetwijfeld zal men in de Kalverpolder de fuut, de zwarte stern, de grutto en de tureluur van zeer nabij kunnen zien. Aan het einde van dit smalle, maar mooie paadje komt men uit op de Engewormer Ringdijk en gaat rechtsaf naar de ophaalbrug. Rechts heeft men dan nog een prachtig gezicht in en over de Wijde Wormer, waar men, 's avonds ransuilen kan zien vliegen. Bij de brug gaat men linksaf. Men houdt dus aan de linkerhand de Engewormer, terwijl aan de andere kant de Ringsloot, met daarachter het Jisperveld ligt, waar men visdiefjes kan horen en zien. Niet te vergeten zijn de lepelaars, die verderop hun gebied hebben.

De Engewormer is een speciaal terrein waar veel soorten vogels komen fourageren en zich in de trektijd komen verzamelen. 's Avonds trekken veel wulpen naar deze polder. Veel Zaankanters zullen zich de roep van de wulp herinneren, wanneer deze vogels over vliegen. Grote groepen scholeksters, grutto's, tureluurs, ook goudplevieren, zwarte ruiters en groenpootruiters komen in deze polder voor.

Na enige tijd fietsen zal men aan de rechterkant een bruggetje bemerken en wanneer men dit overgaat, maakt men een fijn tochtje door het land naar Wormer. Aangekomen in Wormer linksaf en de Zaandammerstraat in langs Van Gelder Zonen naar de Bartelsluis. Brug over en dan direct weer rechtsaf en men bevindt zich weer op de dijk van de Enge Wormer. Bij de houtmeelfabriek van Wakker verlaat men de Enge Wormer en volgt de Kalverringdijk langs de Zaan naar de Zaanse Schans, waar men weer aankomt bij het beginpunt van de tocht.

Wijde Wormer-Purmerland

Vertrekpunt: het Heerenhuis, richting Wormerbad langs de Zuiderweg. Bij de tweede kruising gaat men rechtsaf en verlaat de Wijde Wormer. Ringsloot over, naar de spoorlijn, ook deze oversteken, dan volgt men het paadje dwars door het weiland naar Purmerland. Ook hier zal men alle soorten weidevogels kunnen aantreffen.

Aangekomen in Purmerland, gaat men een klein stukje links en dan direct bij de kerk rechtsaf. Deze weg leidt naar het Noordhollands kanaal. Daar kan men kiezen: linksaf naar Purmerend en vandaar door de Wijde Wormer langs de Noorderweg weer naar het Heerenhuis of men gaat rechtsaf langs het Ilperveld en het Noordhollands kanaal. Het Ilperveld is een prachtig natuurgebied, waar de stichting Het Noordhollands Landschap een aantal bezittingen heeft. Bij de eerstvolgende weg rechts gaat men deze in en komt in Landsmeer. Daar kan men een bootje huren om het Ilperveld in al zijn schoonheid te gaan bewonderen. Wanneer men doorfietst naar Den IJp gaat men daar linksaf, via de Twiskepolder naar Oostzaan, vanwaar men weer in Zaandam komt.

Wandeltochten

Twee wandeltochten, die de moeite waard zijn, kunnen gemaakt worden om de Krommenieër Woudpolder en de polder De Woude.

Krommenieër Woudpolder

Vertrekpunt Molletjesveer aan de Nauernasche Vaart bij Krommeniedijk. Paadje op naar de molen de Woudaap, sluisje over en verder het dijkje volgen langs de Markervaart, Stierop, Alkmaardermeer. Vervolgens komt men over de Overtoom van de Krommenie en dan kan men een van de eerstvolgende paadjes links in slaan, richting Krommeniedijk. Bij het fort gaat men linksaf Krommeniedijk in. Loopt men deze weg helemaal af, dan komt men vervolgens weer bij de Nauernasche Vaart-Molletjes Veer.

De Woude

Van de verbindingsweg Wormerveer-West-Knollendam gerekend, gaat men de brug over langs Marken Binnen naar het overzetveer naar De Woude over de Markervaart. Daar kan men over het dijkje een heerlijke wandeltocht ondernemen langs het Alkmaardermeer en de rietbegroeiing aan de andere kant, waar men veel water- en rietvogels zal kunnen zien. Men kan het gehele dijkje aflopen, dan komt men weer op het beginpunt in het dorp uit.